

RĪGAS DOMES
MĀJOKĻU UN VIDES
DEPARTAMENTS

Rīcības plāna vides trokšņa samazināšanai Rīgas aglomerācijā
2017. - 2022. gadam 8. pielikums

Rīcības kluso teritoriju saglabāšanai, to
pieejamības, funkcionalitātes un
akustiskās kvalitātes uzlabošanai

Kluso rajonu statusa nostiprināšana

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/49/EK (2002. gada 25. jūnijs) par vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību un Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumiem Nr. 16. "Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība", aglomerācijas pašvaldība ir tiesīga savā teritorijā noteikt klusos rajonus. Līdz šim Rīgas aglomerācijā nav ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem noteikti klusie rajoni. Kluso rajonu noteikšanas mērķis ir veicināt aglomerācijā tādu teritoriju saglabāšanu, kurās vides trokšņa piesārņojuma līmenis ir salīdzinoši zems, un tās izmantojamas iedzīvotāju atpūtai no trokšņa negatīvās ietekmes.

Izstrādājot Rīcības plānu vides trokšņa samazināšanai Rīgas aglomerācijā 2017. – 2022. gadam, tika sagatavots priekšlikums kluso rajonu noteikšanas metodikai, kur kluso rajonu noteikšanai tiek izmantoti akustiskās kvalitātes, platības, funkcijas, teritorijas izmantošanas, piederības un pieejamības kritēriji. Sagatavotais kluso rajonu noteikšanas metodikas apraksts ir pievienots rīcības plāna 3. pielikumā. Pielietojot rīcības plāna 3. pielikumā aprakstīto kluso rajonu noteikšanas metodiku, Rīgas aglomerācijā izdalīti 16 klusie rajoni ar kopējo platību 33,8 km², kā arī identificētas 11 teritorijas ar kopējo platību 10,8 km², kas, uzlabojoties akustiskās kvalitātes rādītājiem, varētu tikt noteiktas kā klusie rajoni – potenciāli klusie rajoni.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumiem Nr. 16 "Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība", rīcības plāns tiek apstiprināts ar domes lēmumu, bet klusie rajonu statuss jānostiprina ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Rīcības plāna izstrādes ietvaros sagatavotā metodika kluso rajonu noteikšanai un rekomendētie klusie rajoni šobrīd neatbilst Ministru kabineta noteiktajai kārtībai kluso rajonu noteikšanai, tādēļ, lai nostiprinātu rīcības plānā rekomendēto kluso rajonu statusu, ir nepieciešams veikt izmaiņas nacionālā mēroga normatīvajā regulējumā, kas plašāk aprakstītas rīcības plāna 10. pielikumā. Ja izmaiņas nacionāla līmeņa normatīvajā regulējumā netiek veiktas, liedzot pašvaldībai pielietot individuālu metodiku kluso rajonu noteikšanai aglomerācijā, tad Rīgas pilsētā nav ieteicams noteikt klusos rajonus. Vērtējot Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumus Nr. 16. "Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība" noteiktos vides trokšņa robežlielumus klusajos rajonos, kas ir 50 dB dienas laikā, 45 dB vakara laikā un 40 dB nakts laikā, tika konstatēts, ka par minētajiem robežlielumiem zemāks trokšņa piesārņojuma līmenis var būt novērojams lauku teritorijās. Sasniegt un ilgtermiņā saglabāt šādu piesārņojuma līmeni aglomerācijā, kur blīvi izvietots liels daudzums trokšņa avotu, var būt sarežģīti un nesamērīgi dārgi.

Pēc rīcības plāna apstiprināšanas Rīgas domes Mājokļu un vides departaments plāno risināt jautājumus, kas saistīti ar kluso rajonu statusa nostiprināšanu. Ministru kabineta noteikumi nenosaka īpašas prasības saistošo noteikumu izstrādei, ar kuriem tiek noteikti klusie rajoni, tādēļ precīza tiesiskā mehānisma identificēšana kluso rajonu noteikšanai tiks veikta pēc rīcības plāna apstiprināšanas, vērtējot jaunu saistošo noteikumu izstrādes nepieciešamību un iespējas integrēt prasības kādos spēkā esošos noteikumos.

Viens no pielietotajiem kritērijiem, kas izmantots pilsētas mēroga kluso rajonu un dabas aizsardzības un rekreācijas kluso rajonu noteikšanai, ir tādu teritoriju īpatsvars šajos rajonos, kuru plānotais – atļautais zemes izmantošanas veids ir dabas un apstādījumu teritorija. Lai nodrošinātu izdalīto kluso rajonu atbilstību izstrādātajai metodikai, ir svarīgi saglabāt dabas un apstādījumu teritorijas un, apstiprinot jauno teritorijas plānojumu, nostiprināt priekšnosacījumus to saglabāšanai ilgtermiņā. Saskaņā ar Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta sniegto informāciju, dabas un apstādījumu teritorijas platību izdalītajos pilsētas mēroga kluso rajonu un dabas aizsardzības un rekreācijas kluso rajonu teritorijā nav paredzēts būtiski mainīt, bet teritorijas funkcionālais zonējums nākamo 12 gadu periodam tiks noteikts, apstiprinot jauno Rīgas pilsētas teritorijas plānojumu, ko ir paredzēts paveikt 2018. gadā.

Kluso rajonu funkcionalitātes un labiekārtojuma pilnveidošana

Analizējot citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzi, tajā skaitā Eiropas Vides aģentūras sagatavotajās vadlīnijās¹ un vairākus veiktos pētījumus par klusajām teritorijām (piemēram, QSIDE, CityHush, HUSH, Hosannah, Listen, Qaudmap), kluso rajonu noteikšanā un saglabāšanā, tika konstatēts, ka nozīmīgs faktors kluso teritoriju izmantošanas apjoma palielināšanai ir to funkcionalitāte un labiekārtojums. Daudzas Eiropas aglomerācijas, nespējot nodrošināt zemu trokšņa piesārņojuma līmeni dzīvojamās un publiskās apbūves teritorijās, cenšas piedāvāt iedzīvotājiem rekreācijas iespējas klusos rajonos, apzinoties, ka teritorijas ar zemu labiekārtojuma un izmantošanas līmeni nespēj piesaistīt iedzīvotāju interesi. Īpaša uzmanība tiek veltīta mežu teritorijām, jo saskaņā ar veiktajiem pētījumiem skaņas ainavu (soundscape) jomā, iedzīvotāji pozitīvāk vērtē klusos rajonus ar kokaugiem, nekā bez tiem.

Rīgas aglomerācijas pašvaldība, savu finansiālo iespēju robežās, veic aktivitātes pilsētas dabas un apstādījumu teritoriju labiekārtojuma un funkcionalitātes pilnveidošanai, pēdējo gadu laikā fokusējoties uz zaļajām teritorijām pilsētas centrālajā daļā, Rīgas jūras līča piekrasti, ūdensmalām un Mežaparka teritoriju. Rīgas aglomerācijā ir plašas dabas un apstādījumu teritorijas, kuru pašreizējais labiekārtojuma līmenis ir zems un ar to saistītās funkcionālās izmantošanas iespējas nav attīstītas. Par šādām teritorijām ir uzskatāmas Vecdaugavas meža masīvs, meža masīvi Kleistos un Bolderājā, Juglas mežs, Bīķernieku un Šmerļa mežs, kā arī dabas parka "Piejūra" teritorija.

Rīcības plāna vides trokšņa samazināšanai Rīgas aglomerācijā izstrādes ietvaros nav noteikti specifiski pasākumi labiekārtojuma un funkcionalitātes uzlabošanai katrai konkrētai teritorijai, jo rīcības plānā rekomendēto kluso rajonu tiesiskais statuss vēl nav nostiprināts, bet sniegti

¹ European Environment Agency, Good practice guide on quiet areas, Copenhagen, 2014

priekšlikumi, kas ņemami vērā, plānojot visu kluso rajonu attīstību. Sagatavotie priekšlikumi ir balstīti uz citu valstu pieredzi kluso rajonu labiekārtojuma un funkcionalitātes pilnveidošanās.

Sasniedzamība. Viens no būtiskiem faktoriem kluso rajonu izmantošanas veicināšanai, kas tiek minēts gandrīz visos pētījumos, ir to sniedzamība. Lai sekmētu kluso rajonu izmantošanu, ir jānodrošina ērti tā savienojumi ar pieguļošajām dzīvojamās un publiskās apbūves teritorijām, kā arī citām pilsētas apkaimēm. Iespēju robežās, ērta sniedzamība ir jānodrošina kājāmgājējiem, velobraucējiem, sabiedriskā un privātā transporta lietotājiem. Uzmanība jāpievērš tam, lai klusais rajons būtu ērti pieejams no pēc iespējas vairāk virzieniem, it īpaši domājot par gājējiem un velobraucējiem. Svarīgi ir neveidot plašas barjeras zonas pie klusā rajona robežas, kas ierobežotu piekļuvi tai, piemēram, veidojot vienlaidu savrupmāju apbūves līniju, kuru teritorija parasti tiek iežogota. Labs piemērs piekļuves nodrošināšanai Rīgas aglomerācijā ir novērojams pie Murjāņu ielas un Šmerļa meža robežas, kur nožogota dzīvojamās apbūves līnija robežojas ar meža teritoriju, bet apbūves līnija ir fragmentēta ar gājēju celiņiem. Sniedzamības nodrošināšanai privātā transporta lietotājiem svarīgi ir radīt iespēju ērti un droši novietot automašīnu stāvlaukumā vai uz ielas klusā rajona tiešā tuvumā.

Funkcionālā izmantošana. Rekreācijas funkciju piedāvājuma daudzveidība ir viens no būtiskākajiem faktoriem iedzīvotāju intereses palielināšanai. Plānojot kluso rajonu izmantošanu, ir svarīgi pilnveidot to funkcionalitāti dažādām interešu grupām – bērniem, pieaugušajiem, senioriem, aktīvās un mierīgās atpūtas cienītājiem. Situācijās, kad klusajos rajonos atrodas vai tie robežojas ar ūdensobjektiem, ir nepieciešams nodrošināt labiekārtotu ūdensmalu pieejamību. Uzmanība ir pievēršama rekreācijas funkciju nodrošināšanai dažādās sezonās. Par labu piemēru ar daudzveidīgu funkcionālo izmantošanu mežu teritorijās ir uzskatāms RP SIA "Rīgas Meži" apsaimniekotais Ogres Zilo kalnu dabas parks. Šis objekts gan neatrodas Rīgas aglomerācijas teritorijā, tomēr līdzīgas rekreācijas iespējas būtu iespējams nodrošināt, piemēram, Vecdaugavas mežu masīvā, kas atrodas aglomerācijā.

Labiekārtojums. Atsaucoties uz citu valstu pieredzi, secināms, ka salīdzinoši nelielu iedzīvotāju daļu spēj piesaistīt klusie rajoni bez labiekārtojuma, tādēļ svarīga ir tā pilnveidošana atbilstoši funkcionālās izmantošanas mērķiem. Par labo praksi teritoriju labiekārtošanā, kurās šobrīd ir zems labiekārtojuma līmenis, ir uzskatāma teritorijā iederīgas infrastruktūras veidošana, necenšoties klusajos rajonos veidot pilsētas centrālās daļas parkiem līdzvērtīgu infrastruktūru. Īpaša uzmanība pievēršama pārvietošanās celiņu tīkla sakārtošanai, atpūtas vietu ierīkošanai, atkritumu apsaimniekošanas jautājumiem, "tematisko salu" veidošanai. Svarīgi ir nodrošināt augstu labiekārtojuma estētisko kvalitāti, saglabājot pēc iespējas vairāk dabas elementus. Plānojot teritorijas labiekārtojumu, ir svarīgi apzināties tā uzturēšanas izmaksas, šo izmaksu pieaugumu apmeklētāju skaita palielināšanās rezultātā un iespējas veikt uzturēšanu visa gada garumā.

Dabas elementi. Dabisku elementu (kokaugu, krūmu un lakstaugu stādījumu, ūdens) klātbūtne ir viens no svarīgākajiem klusos rajonus raksturojošiem rādītājiem. Rīgas aglomerācijā plašas kluso rajonu teritorijas aizņem mežu masīvi, kur dabisku elementu apjoms ir pietiekams. Dabisku elementu trūkums ir novērojams lokāla mēroga klusajos rajonos, kas izvietoti daudzstāvu dzīvojamo masīvu pagalmos, piemēram, Ziepniekkalnā, kur plašas iekšpagalmu

teritorijas aizņem atklātas zālienu platības bez kokaugiem. Šādās teritorijās dabisku elementu izvietošana palielinātu klusā rajona pievilcību un potenciāli arī izmantošanas intensitāti.

Drošība. Būtisks apstāklis kluso rajonu pievilcībai ir drošība tajos, it īpaši ņemot vērā to, ka iedzīvotāju koncentrācija liela mēroga klusajos rajonos ir salīdzinoši zema. Attīstot klusos rajonus un veidojot tajos infrastruktūru ir svarīgi palielināt drošību, izvietojot stacionārās uzraudzības ierīces un veicot teritoriju regulāru apsekošanu.

Lai uzlabotu kluso rajonu pievilcību un piesaistītu tiem vairāk iedzīvotāju, ir nepieciešama koordinēta pašvaldības institūciju un uzņēmumu sadarbība. Nozīmīga loma šajā sadarbības modelī ir Rīgas domes Mājokļu un vides departamentam, Pilsētas attīstības departamentam, Īpašuma departamentam, Satiksmes departamentam, RP SIA "Rīgas satiksme" un RP SIA "Rīgas meži".

Automašīnu novietņu apjoma mazināšana lokālas nozīmes klusajos rajonos

Autostāvvietu deficīts Rīgas aglomerācijas daudzstāvu dzīvojamās apbūves mikrorajonos rada situāciju, kad aizvien plašākas teritorijas daudzstāvu ēku iekšpagalmos aizņem legālas un patvaļīgi ierīkotas automašīnu stāvvietas. Tajā pašā laikā apbūves raksturs šīs teritorijas ir izveidojis par nelielām klusajām teritorijām, kuras būtiski neietekmē autotransporta radītais troksnis, tam pārvietojoties pa ārpus iekšpagalmiem izvietotām ielām. Samazinot automašīnu skaitu iekšpagalmos un aizvietojojot to stāvēšanas vietas ar elementiem, kas raksturīgi labiekārtotai publiskai ārtelpai, teritorija sāktu funkcionēt kā lokālas nozīmes klusais rajons iedzīvotāju dzīvesvietas tuvumā. Šādu teritoriju attīstīšana pilsētā ir ļoti aktuāla, jo pilsētas mēroga klusie rajoni lielai daļai iedzīvotāju nav ērti sasniedzami ikdienā, bet publiskā ārtelpa dzīvesvietas tuvumā ir atvēlēta automašīnām.

Paredzams, ka, pieaugot automobilizācijas līmenim, šī problēma varētu kļūt vēl aktuālāka. Rīgas domes Satiksmes departaments, lai risinātu autonovietņu problēmu pilsētā, ir uzsācis, un tuvāko gadu laikā turpinās, izbūvēt bezmaksas autostāvvietas mikrorajonos. Šobrīd ir uzsākta autonovietņu izbūve Malienas, Lielvārdes un Hipokrātu ielās. Departaments plāno izbūvēt autonovietnes 16 ielās un ielu posmos, kur būs iespējams novietot aptuveni 1000 transportlīdzekļus. Šādi pašvaldība plāno atslogot daudzdzīvokļu māju iekšpagalmus no tur novietotajām automašīnām, kā arī nodrošināt vecākiem iespēju ērti pievest bērnus pie izglītības iestādēm. Nākamajos 5 gados Rīgas domes Satiksmes departamenta uzsāktās aktivitātes autostāvvietu izbūvē būtu turpināmas, tajā skaitā vērtējot un izbūvējot stāvparkus, kurus iedzīvotāji varētu izmantot automašīnu novietošanai.

Palielinot pašvaldības autostāvvietu pieejamību mikrorajona tuvumā, būtu nepieciešams pārskatīt pašvaldībai piederošu un dzīvojamo māju iekšpagalmos izvietotu zemes gabalu izmantošanas nosacījumus, iespēju robežās ierobežojot automašīnu novietošanu tajos, bet atvēlot tos cita veida publiskās ārtelpas elementu izvietošana.

RĪCĪBAS PLĀNS VIDES TROKŠŅA SAMAZINĀŠANAI RĪGAS AGLOMERĀCIJĀ

(2017. – 2022.)

Rīcības plāna vides trokšņa samazināšanai Rīgas aglomerācijā laikposmam no 2017. līdz 2022. gadam izstrādi pēc Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta pasūtījuma veica SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”.

Rīcības plāns sagatavots, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2002/49/EK “Par vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību”, kā arī Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” noteiktās prasības.

Pielikumā izmantotie attēli – titullapa, 1. lapa: RP SIA Rīgas meži; 2. lapa: bksb.lv.

RĪGAS DOMES
MĀJOKĻU UN VIDES
DEPARTAMENTS

Brīvības iela 49/53,
Rīga, LV1010
Tel.: 67012509
Fakss: 67012471
e-pasts: dmv@riga.lv
<http://mvd.riga.lv>